

Första läsningen: **Dan 12:1-3** (*På den tiden skall ditt folk bli räddat*)

Profeten Daniel talar här om de sista tiderna, om förföljelser mot Guds folk, och om de rättfärdigas uppståndelse. Ärkeängeln **Mikael**, vars fest vi firar 29 september, är gudsfolkets särskilde beskyddare, först Israels och sedan kyrkans. Innan den slutgiltiga uppståndelsen ska han i ett mäktigt slag störta Satan och dennes änglar till jorden (Upp 12:7 f). Motivet den drakdödande ängeln avbildas på ikoner, målningar och statyer och är populärt överallt i världen, inte minst i Mellanösterns kyrkor och hem. Daniels profetior är en viktig bakgrund till Nya testamentet. Bildspråket i dagens läsning återkommer t. ex. i Matt 24:21; 25:46 f; Joh 5:29 och Fil 4:3.

Andra läsningen: **Hebr 10:11-14, 18** (*Med ett enda offer har han för all framtid fullkomnat dem som blir helgade*)

Prästerna i Jerusalems tempel frambar syndoffer enligt Guds vilja och reglerna i Moses lag. *Förlåtelsen* orsakades dock inte av den rituella handlingen i sig, utan genom Guds nåd. Men om Gud nu har valt att ta bort synderna på annat sätt, nämligen genom Jesu död på korset, då bortfaller den gamla formen och behovet av den. Hebreerbrevets författare skriver till läsare som var frestade att ge upp sin tro på Jesus. Dagens läsning är ett led i en lång rad argument för att Jesus kan ses som den sanne (messianske) översteprästen. Brevet är fullt av hänvisningar till Gamla testamentet. Så motsvarar v. 13 Messiasbilden i Ps 110:1, som sjunges eller läses varje söndag i kyrkans liturgiska kvällsbön (vespern).

Evangelium: **Mark 13:24-32** (*Han skall samla sina utvalda från de fyra väderstrecken*)

Det är förunderligt hur Jesus kan använda sig av de kosmiska och dystra apokalyptiska bilderna från profeterna när han talar om de sista tiderna (jfr Jes 13:10; 34:4; Hes 32:7 f; Joel 2:10, 31; Hagg 2:7, 22) – och så säga samma sak med hjälp av en liten, fridfull observation från trädgården: kvisten som *blir mjuk* innan bladen spricker, för att *sommaren är nära* (v. 28). Ja, *han är nära, utanför dörren* (v. 29). Jesus är både den mäktige Människosonen från Dan 7:13 f, tronande som världshärskare på himlens skyar, och vännen som knackar på och vill visa dig ett spirande vårtecken, bara för att glädja dig. Vi får en känsla av Jesus som *poet*.

Är det inte fel årstid för denna läsning? Vi ser inga blomstrande grenar! I novembermörkret drar kylan in över vårt land. För varje år som går känns det tyngre att gå ut i mörkret utanför dörren. Men hoppet om Kristi återkomst gör stegen lätta och håller allt grönt och ljus inom oss. Jesu ord, dvs. hans löften, vissnar aldrig (v. 31). De utvalda ska samlas till en fest som aldrig tar slut (v. 27). Det vet vi med säkerhet.

Första läsningen: **1 Mack 1:10-15, 41-43, 54-57, 62-64** (*Fruktansvärd var vreden som drabbade Israel*)

Under denna vecka läser vi ur Första och Andra Mackabeerboken. De berättar om religionsförföljelsen som bröt ut efter att *Antiochos IV Epifanes* år 175 f. Kr. blev kung i det syrisk-hellenistiska riket, som då även behärskade Judeen. Han inledde en brutal tvångshellenisering, som skulle förinta judendomen som religion. Under dödshot förbjöds omskärelsen, sabbaten, högtiderna och offren åt Gud. Bokrullar med Moses lag brändes. Mitt i Jerusalems tempel uppställdes *den vanhelgande skändligheten* (v. 54; jfr 2 Mack 6:1-7, Dan 11:31), dvs. ett offeraltare åt Zeus, en chockerande blasfemi, som ger eko ända in i Nya testamentets värld (t. ex. Matt 24:15). Många judar fick betala med sina liv för att de var så ”intoleranta” att de inte ville anpassa sig till den nya hedniska normen (v. 62-64). 1900-talet (kommunism, nazism) bevisade att det snabbt kan uppstå nya förföljelser och dödliga hot mot dem som är trogna mot Gud. Varje tid och miljö uppvisar sitt specifika hat mot ljuset som kommit in i världen (Joh 3:19).

Evangelium: **Luk 18:35-43** (*Herre, gör så att jag kan se igen*)

Många säger att de vill se innan de kan tro. Denna läsning säger motsatsen: man måste tro för att kunna se vem Jesus är. Hos Markus får vi veta den blindes namn, Bartimaios (Mark 10:46-52). Att namnet anges tyder på att han blev medlem av lärjungaskaran. Han var alltså en av dem som anslöt sig till Jesus, här på den sista sträckan på vägen mot lidandet i Jerusalem. Berättelsen har hos Markus en nyckelfunktion: den bildar övergång mellan Jesu vandringar och hans passion. Här hos Lukas står händelsen som en bland många som ska visa Jesu omsorg om utsatta människor. Det är kanske skälet till att Lukas inte ansåg att namnet behövde tas med. Bartimaios upprepade rop innehåller en bekännelse till Jesus som Messias – det är en politiskt riskabel titel. Jesus har i Luk 9:21 förbjudit lärjungarna att använda den. Men nu tillåter han det: passionen kommer att avslöja allt. Dock: bara trons öga kan se vem Jesus egentligen är. Bartimaios blir andligt seende. Det blir alla som följer med till Golgota – i tro.

Herren öppnar blindas ögon, Herren räddar krökta ryggar. (Ps 146:8)

TISDAGEN I 33 VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **2 Mack 6:18-31** (*Jag skall ge dem ett ädelt exempel på hur man dör för den heliga lagen*)

Den nittioårige Elasaras martyrium påminner om den gamle biskopen *Polykarpos* och många andra martyrer i kyrkans historia. Det är genom samme helige Andes kraft som de lyckades stå emot lockelsen att komma undan döden genom att låtsas böja sig för avgudarna. Elasar vill undvika varje missförstånd: han vägrar blankt.

Evangelium: **Luk 19:1-10** (*Människosonen har kommit för att söka efter det som var förlorat*)

Den förste ”Jesus” (Josua i Gamla testamentet) kunde riva ner den stolta staden Jerikos murar genom sina prästers hornstötar (Jos 6). Den nye Jesus rev muren av orättvisor som skiljde den rike mannen i Jeriko från hans medmänniskor. Den lille tullindrivaren kunde inte se Jesus – inte för att han var blind som Bartimaios (gårdagens evangelium) utan för att människor stod i vägen. Den blinde blev utskäld för att han gjorde sig hörd, den kortväxte fick säkert höra mängdens skratt när han klättrade upp i trädet som en barnunge. Men han fick Guds Son till gäst i sitt hem. Jesus hedrar den som alla föraktar, han utväljer den som folkmassan ställer sig i vägen för. Vad de två talade om vid middagen vet vi inte, men det är en beslutsam och empatisk Sackaios vi sedan ser resa sig och hålla tal. Han kommenterar inte de frommas förakt – mötet med Jesus får deras hån att blekna bort. Frivilligt ska han ge bort hälften av sina tillgångar till fattiga, lovar han. Som bot och gottgörelse för sin utpressningsverksamhet vill han ersätta de drabbade fyrfaldigt (en femtedel hade räckt, enligt Moses lag, 4 Mos 5:6 f – kanske inspirerades han av kung Davids ord i 2 Sam 12:6: ”lammet ska han ersätta sju gånger om”). I princip kunde alla nu ställa sig i kö framför hans dörr och kräva ersättning och skadestånd, antagligen tills kassan var tom. Sackaios karriär bör vara över vid det här laget, och väl också hans möjlighet att stanna i Jeriko. En framtid utan det korrupta jobbet och därtill i en stad där de flesta morrar mot honom (v. 7) är nog inte att tänka på. Vi får tro att Sackaios blev en ytterligare lärjunge som gick med i Jesusrörelsen, liksom kollegan Levi Matteus (Luk 5:27 f; Matt 9:9 f). Så bevarades hans namn i kyrkans minne.

Exemplet utmanar: nöjer vi oss med att bara få Guds förlåtelse i bikten eller blir vi till verkliga **botgörare**, som också röjer upp i orättvisor vi orsakat och ordnar med *restitution*, gottgörelse, åt dem vi har begått orätt emot?

Bär då sådan frukt som hör till omvändelsen.

(Matt 3:8)

ONSDAGEN I 33 VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **2 Mack 7:1, 20-31** (*Världens skapare skall ge er anden och livet tillbaka*)

Av skildringen av de sju brödernas modiga martyrium för Guds lag i Andra Mackabeerbokens sjunde kapitel får vi här berättelsen om den sjunde brodern, den yngste. Vi hör vad man lockade med för att få honom att komma på fall och hur han svarade, efter uppfordrande ord från sin mor. Man förstummas inför denna mammas uppoffring!

Att världen skapades ur intet (v. 28) är kristen troslära (jfr Heb 11:3). I detta sammanhang tjänar moderns ord till att motsäga filosofiska och religiösa spekulationer om världens

uppkomst. Den bibliska skapelse läran är tydlig: Gud har frambragt världen *ex nihilo*, genom ett fritt viljebeslut, inte av nödvändighet.

Evangelium: **Luk 19:11-28** (*Varför lämnade du inte mina pengar till en bank?*)

Denna liknelse skiljer sig från versionen hos Matteus (Matt 25:14-30). Hos Lukas hör vi om otåliga anhängare som vill se Jesus leverera Gudsriket snabbt (v. 11), och herren i liknelsen är en kung som vill tillträda sin tron, trots personliga fiender som motverkar hans anspråk. Liknelsen ger Jesu anhängare besked om att vänta och förvalta rikets tillgångar (budskapet) väl. Det varnar Jesu motståndare för att de kan huggas ner när han (kungen) återkommer från sin stora resa. Varifrån? Scenen påminner om när Herodes den stores son Archelaos år 4 f. Kr. reste till Rom för att godkännas som regent av den romerske kejsaren. Detta utlöste ett uppror i Judéen som nedslogs brutalt av den romerska militären – händelser som den heliga familjen sökte undvika genom att flytta till Nasaret (Matt 2:22).

Jesus vill säga: när det nu redan här på jorden är så att grymma härskare hämnas hänsynslöst på upprorsmän, vore det då orimligt om *den rättfärdige Messias som Gud själv har insatt* tar itu med goda och onda när han återkommer med sitt rike? Han ska självklart belöna dem som troget förberett återkomsten, men de som intrigerat mot honom ska falla för hans *muns svärd* (Upp 2:16), dvs. *sanningens ord*.

Jag skall döma er, israeliter, var och en efter hans gärningar. (Hes 33:20)

TORSDAGEN I 33 VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **1 Mack 2:15-29** (*Vi skall hålla fast vid våra fäders förbund*)

Mackabeerböckerna berättar om den fromma familjen som startade ett uppror (med *Pinechas* i 4 Mos 25:6-13 som förebild) mot den syrisk-hellenistiska religionsförföljelsen, som ville utrota den judiska religionen omkring år 170 f. Kr. Den modige *Mattathias* fem söner (v. 28) – kallade *mackabeerna* (”hamrarna”) – ledde sitt folk steg för steg till frihet. När den femte och siste av bröderna – *Simon* – fick makten år 142 f. Kr. var Judeen så gott som helt oberoende och i vänskapsförbund med de nya stormakterna Rom och Sparta. Även vi kristna kan tvingas strida för rätten att dyrka Gud. Det gör vi bäst med tålmodig dialog, men i några fall har ateistiska diktaturer resulterat i uppror, som t. ex. år 1926 i Mexico, då folket efter tio års tvångssekularisering och övergrepp mot katolska präster hade fått nog.

Men är våld rätt medel att använda, om man vill rädda religionen? Knappast.

Mackabeernas historia bekräftade detta: på sikt korrumpades även deras dynasti.

Evangelium: **Luk 19:41-44** (*Om du hade förstått vad som ger dig fred!*)

Sackaios från evangeliet i förrgår, jungfru Maria i Nasaret och många andra förstod att *tiden var inne för Guds besök* (v. 44). Än i dag står Frälsaren, osynlig och okänd, och ser ut över våra städer. Han gråter för att han ser människorna göra *allt annat* än att bry sig om Gud och hans godhet och inbjudan till omvändelse. Konsekvenserna av att tappa bort Gud känner vi från många håll i Bibeln: människor blir varandras fiender, förstår inte längre varandra (som vid tornbygget i Babel, 1 Mos 11:1-9). Kan religion och Gudstro bidra till fred? Kan brist på religion leda till krig? Alla har vi hört det slappa talesättet att religion är orsak till alla krig. Men när man sårar och förnedrar varandra, utnyttjar, förtalar, lurar och förtrycker sin nästa, då beror detta inte på för mycket bibelstudium, utan på egna otyglade begär och vanlig brist på empati. Människor är blinda för sina egna uppenbara fel, tills de låter sig upplysas av Guds godhets sol. De talar och tänker utifrån sin grundmurade okunnighet och sina fördomar. De ser inte vilken skatt de går miste om: nådens, förlåtelsens, den nya börjans rike.

Lycklig den som inte följer de gudlösa... eller sitter bland hädare. (Ps 1:1)

FREDAGEN I 33 VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **1 Mack 4:36-37, 52-59** (*De firade altarets återinvigning med stor glädje*)

År 164 f. Kr. lyckades mackabeerbröderna (se läsningen igår) inta Jerusalem. *Judas* rensade och återinvigde templet med en åtta dagar lång ljusfest, som judarna firar än i dag (Chanukka). Den judiska självkänslan stärktes åter. Från och med denna dag stod Guds tempel redo att ta emot Messias. Vi vet: **Guds Son** skulle komma till sin Faders hus. Nu är vi på väg mot adventstiden. Fyrtio dagar efter jul ska vi fira *vår* ljusfest, *kyndelsmässodagen*. Kyrkan kommer då att stråla av alla små ljus vi håller i händerna. **Vi själva är det nya templet**, upplysta av barnet på Marias arm, av honom som är världens ljus – *ett ljus med uppenbarelse åt hedningarna* (Luk 2:32).

Evangelium: **Luk 19:45-48** (*Ni har gjort Guds hus till ett rövarnäste*)

Ännu tillhör initiativet Jesus. Han gör en framstöt, och folkets korrupta ledare, vilkas intäkter i stort sett härrör från templet, står handfallna. Genom att Jesus citerar profeten Jeremias hårda ord om *rövarnästet* (Jer 7:11) kallar han indirekt **dem** för rövare, kriminella (hans ord riktar sig inte bara till de försäljare och växlare som driver affärer i templets förgård!). Endast Lukas berättar att Jesus nu undervisar varje dag i själva templet (dvs. på tempelplatsen) och att han har fått alla folkets ledare emot sig (v. 47). Vid denna aktion hör vi att ”hela folket” (v. 48) står bakom Jesus. Utgången är alltså oviss. Ska han bli kung? Överstepräst? Vill han? Ser han sig som profet? Och framför allt: vad är den *politiska* avsikten med den våldsamma demonstrationen? Det vill **romarna** gärna veta. De följer uppmärksamt händelserna i bakgrunden. Tysta observerar de läget, frågar ut sina tolkar, analyserar...

LÖRDAGEN I 33 VECKAN "UNDER ÅRET"

Första läsningen: **1 Mack 6:1-13** (*Nu minns jag det onda jag gjorde i Jerusalem*)

De mackabeiska brödernas segrar över den syrisk-helleniska despotin gav inte bara religionsfriheten tillbaka utan sammanföll också med den onde kung Antiochos IV Epiphanes undergång, både fysiskt (2 Mack kap. 9) och, som vi ser här, mentalt och moraliskt. Han gick under i förtvivlan över sitt egna ondskefulla brott mot Guds hus i Jerusalem. Uppgiften om förtryckarens samvetskval bekräftas av den grekiska historikern Polybios från första århundradet e. Kr. Den är fullt plausibel.

I ljuset av Jesu lära om kärlek till våra fiender kan vi inte glädjas åt kungens undergång, men vi kan ta lärdom av de allvarliga följder som vi ser att synd mot den gudomliga "sfären" medför. *Helgerån* (*sacrilegium*) kallar man den synd som våldför sig på något som är viggt åt Gud: personer (t. ex. nunnor), platser (t. ex. kyrkorummet) eller föremål (det allvarligaste är skändande eller missbruk av altarets sakrament, Kristi kropp). Den som kränker det heliga ådrar sig en särskilt graverande skuld. Ett exempel är Belshassar i Dan 5. En liknande synd är *simoni*, att bedriva handel med det heliga (t. ex. sälja relikier eller försöka muta sig till ett kyrkligt ämbete, jfr Apg 8:18 f).

Evangelium: **Luk 20:27-40** (*Gud är inte en gud för döda, utan för levande*)

Det saddukeiska prästpartiet i Jerusalem hade en öppen inställning till den grekisk-romerska kulturen. De förkastade den för fromma judar viktiga tron på uppståndelsen, som profeternas talat om (saddukeerna avvisade nämligen profetböckerna). Jesu argument slår dem på deras egen planhalva, eftersom han utgår från den fem Moseböckerna, som de erkände. Att citatet från 2 Mos 3:6 ska förstås så att Gud förklarar att Abraham, Isak och Jakob är levande, när han talar till Mose vid den brinnande busken (hundratals år efter deras död), övertygar en del skriftlärda (v.39) och får saddukeerna att tåga. Det är ett rabbinskt sätt att argumentera, kanske ovanligt för oss i dag, men fullt accepterat i Jesu miljö.

Och det är sant: *våra döda är levande inför Gud*. För en kristen är den verkliga döden inte kroppens funktionsstopp utan *dopets sakrament*. Vi var "andligt döda" innan vi fick dopet och tron, men har dött bort från det tillståndet (Rom 6:3-11; jfr Gal 2:19-20). Vi är nu *döda för världen och lever för Gud*, vare sig vi lever eller dör (Rom 14:8). Allt framför oss är evigt liv, här och nu på jorden och sedan i himlen. Därför kan vi också obekymrat vända oss till våra fysiskt avlidna, särskilt helgonen, och be om deras förbön inför Herren – de lever alldeles som vi inför honom – och räkna med att de ber för oss och stöder oss i våra svårigheter.

Se, Herren kommer med sina tusentals heliga för att sitta till doms. (Jud v.14)